

VÝVIN NARATÍVNYCH TEXTOVÝCH ŠTRUKTÚR V DETSKEJ REČI (VÝSLEDKY VÝSKUMU)

Petra HARČARÍKOVÁ

Abstrakt:

Príspevok sa zameriava na výsledky výskumu dizertačnej práce. Hlavným cieľom bolo realizovať parciálny výskum vývinu naratívnych textových štruktúr v detskej reči u slovensky hovoriacich detí. V rámci ontogenézy textovej kompetencie detí sme si všimli izotopické vzťahy a tematicko-rematickú štruktúru výpovedí, uplatňovanie jednotlivých atribútov rozprávacieho slohového potupu, tiež výskyt a frekvenciu typov, stupňov a kategórií naratív, posledným skúmaným javom bola kvantita spojok a ďalších konektívnych prostriedkov.

Kľúčová slova:

naratológia, makrostratégie textu, poloexperimentálny riadený rozhovor, vývin naratívnych textových štruktúr v detskej reči

V prvej časti práce, ktorá sa zaoberá teoretickými východiskami skúmania naratívnych textových štruktúr v detskej reči, sme vychádzali jednak zo všeobecných poznatkov o naratívach tak, ako ich vníma domáca i zahraničná lingvistická tradícia¹, jednak z princípov, ktoré boli formulované lingvistami zaoberajúcimi sa prioritne detskou rečovou produkciou, konkrétne naratívami. V druhej časti práce sme prezentovali vlastný výskum. Na základe nahrávaných poloexperimentálnych riadených rozhovorov sme analyzovali a štatisticky vyhodnocovali schopnosť detí konštruovať textové naratívne štruktúry. Aplikovali sme už známe lingvistické teórie na získaný jazykový materiál, navzájom ich konfrontovali a induktívne sme formulovali závery².

1. Ciele a metódy práce

V realizačnej fáze výskumu sme sa opierali o skúsenosti autorov anglosaskej lingvistickej literatúry. Úlohou nášho výskumu bolo overiť metódu uplatnenú N. Steinovou a kol. (porov. nižšie) a zistiť, či má vývin naratívnych textových štruktúr po slovensky hovoriacich detí v súvislosti s vekom detí stúpajúcu tendenciu a akými signifikantnými jazykovými prostriedkami sa prejavuje. Rovnako ako tím N. Steinovej sme vytvorili výskumné vzorky v troch vekových kategóriách detí. Sformulovali sme tieto základné hypotézy:

- Izotopické vzťahy a tematicko-rematická štruktúra výpovedí budú mať v naratívnych textových štruktúrach v súvislosti s vekom detí stúpajúcu tendenciu.
- Základné vlastnosti rozprávacieho slohového postupu (kohéznosť, explikatívnosť, sukcesívnosť, aktualizovanosť, subjektívnosť) budú v naratívach prítomné už v ranom veku detí.
- S pribúdajúcim vekom budú deti v rečovej produkcii dosahovať vyššie úrovne typov, stupňov a kategórií naratívnych textových štruktúr.

¹ Inšpiráciou boli pre nás viacerí autori (M. Bamberg, 1997; B. Gleason, 1997; M. Lahey, 1988; S. McLaughlin, 1998; R. Owens, 1996).

² V slovenskej lingvistickej literatúre sa už naratívam čiastočne venovali S. Kapalková, 2002; S. Zajacová, 2005; M. Klimovič, 2010.

- Kvantita spojok a ďalších konektívnych prostriedkov bude mať v naratívnych textových štruktúrach v súvislosti s vekom detí stúpajúcu tendenciu.

Počas vyhotovovania audio/videonahrávok bolo z nášho pohľadu najdôležitejšie získať si dôveru dieťaťa a hneď na začiatku. Interakciu sme kvôli dátovým informáciám (používanie metodiky CHAT) začínali otázkami, ktoré sa týkali mena a veku dieťaťa. Deti potom začali hovoriť nielen požadované informácie, ale aj údaje o rodičoch, bydlisku, rodinnom prostredí a pod. V záujme zachovania dôvery detí sme nechceli ich rozprávanie prerušovať, zároveň sme predpokladali, že keď získajú pozorného poslucháča počas svojho vlastného rozprávania, budú s dôverou spolupracovať aj pri produkcii naratív. Spomínané skutočnosti (a napr. aj režim dňa v materskej škole) spôsobovali, že niekedy bolo možné vyhotoviť nahrávku, resp. videozáznam len 5 – 6 detí počas dňa.

Vo všetkých materských i základných školách boli učiteľky ochotné vyčleniť miestnosť na nahrávanie a nechať nás s dieťaťom osamote. Ale aj po predstavení dospelého komunikanta a oboznámení sa s metodikou práce sa niekedy deti obávali a nechceli vstúpiť samy do miestnosti (kabinet, prezlikaňa učiteľiek, spálňa, modelárňa), v ktorej sa vyhotovoval záznam. Z tohto dôvodu si vyžiadali spoločnosť kamaráta/ky a až potom boli ochotné komunikovať. Vplyv na zloženie skúmanej vzorky bol aj objektívne daný aktuálnym stavom žiakov v triedach. Realizovali sme 30 audio-, resp. videonahrávok detí vo vekovo diferencovaných skupinách predškolského (štvorročných) a mladšieho školského veku (šesť- a osemročných), pričom sme sa snažili zaradiť do všetkých vekových kategórií približne rovnaký počet chlapcov a dievčat.

Zamerali sme sa na deti predškolského a mladšieho školského veku a zvolili si podobný metodologický postup ako tím N. Steinovej (porov. Karmiloff, K. – Karmiloff-Smith, A., 2001). N. Steinová a jej spolupracovníci vytvorili zvukové nahrávky 5-, 8- a 10-ročných po anglicky hovoriacich detí. Predložili im tri rozličné začiatky príbehov (o líške, o dievčatku, o chlapcovi). Deti mali zopakovať začiatok príbehu a pokračovať v ňom. Prostredníctvom magnetofónu si vypočuli príbeh, ktorý práve vytvorili, a mohli sa rozhodnúť, či ho ponechajú v pôvodnej podobe, alebo či ho chcú pozmeniť.

Každý príbeh N. Steinová (ibid.) začlenila do jednej z piatich kategórií. Kategórie boli navrhnuté podľa stupňa koherencie v detských naratívach:

- príbeh bez štruktúry (*no structure*),
- opisná sekvencia (*descriptive sequence*),
- jednoduchá časová sekvencia (*simple temporal action sequence*),
- reaktívna sekvencia (*reactive sequence*),
- sekvencia s pointou (*goal-based sequence of events*).

Za rozvinuté naratívum považuje N. Steinová (ibid.) sekvenciu, ktorá spĺňa tieto predpoklady:

- je predstavená živá postava, ktorá je schopná zámerne konať,
- explicitne sú stanovené zámery hrdinu,
- spojené činnosti časová a príčinná, ktoré sú „v službe“ dejov hlavnej postavy,
- sú vyvedené závery, ktoré sa vzťahujú na (ne)dosiahnutie stanovených zámerov, resp. vyústenie príbehu,
- tiež je prítomné zhodnotenie, zosumarizovanie (napr. *a to je koniec, to je všetko*).

Poloexperimentálne riadené rozhovory (v našom prípade 4-ročných, 6-ročných a 8-ročných detí) prebiehali – podobne ako u N. Steinovej – tak, že deťom bol rozpovedaný začiatok príbehu (mohli si vybrať, či chcú hovoriť o líške, o dievčati alebo o chlapcovi). Boli požiadané, aby zopakovali začiatok a dopovedali príbeh, resp. rozvinuté naratívum. Predtým boli upozornené, že príbeh môže mať ľubovoľnú dĺžku a po skončení rozprávania im bude

prehraný na magnetofóne, resp. videokamere. Ak s ním nebudú spokojné, môže sa nahrávka realizovať opakovane. Vytvorila sa nahrávka a následne dieťa počúvalo vlastný príbeh prostredníctvom kazetového magnetofónu, resp. videokamery. Dieťa malo posúdiť, či je jeho príbeh, resp. naratívna štruktúra akceptovateľná, či je spokojné so svojím príbehom. Väčšina amerických (vo výskume N. Steinovej) aj slovenských detí (v našom výskume) bola spokojná. Deti nechceli na vypovedanom príbehu nič meniť.

Vychádzali sme z predpokladu, že u detí vo veku štyroch rokov ide o prechod z vývinu protonaratív (keď je dieťa ovplyvňované situáciou, v ktorej sa samo nachádza) do obdobia jednoduchých naratív (keď sa v jednoduchých naratívnych štruktúrach objavuje dekontextualizovaná reč – deti začínajú hovoriť aj o osobách a predmetoch, ktoré sa nenachádzajú v ich bezprostrednom okolí). Východiskové texty – „začiatky príbehov“ – sme pozmenili tak, aby boli bližšie kontextu slovenských detí. Do úvahy sme brali vlastne dve východiská – vývinové a kultúrne.

Východiskové texty po anglicky hovoriacich detí:

Fox story: Once there was a big gray fox who lived in a cave near a forest.

Alice story: Once there was a little girl named Alice who lived in a house near the ocean.

Alan story: Once there was a little boy named Alan who had many different kinds of toys.

Príbeh o liške: Bola raz veľká sivá liška, ktorá žila v jaskyni blízko lesa.

Príbeh o Alice: Bolo raz malé dievčatko, volalo sa Alice a žilo v dome blízko oceánu.

Príbeh o Alanovi: Bol raz malý chlapec, volal sa Alan a mal veľa všelijakých hračiek.

Východiskové texty slovenských detí:

Príbeh o liške: Bola raz liška Ryška, žila v jaskyni blízko lesa.

Príbeh o Zuzke: Bolo raz malé dievčatko, volalo sa Zuzka a žilo v dome blízko rieky.

Príbeh o Jurkovi: Bol raz malý chlapec, volal sa Jurko a mal veľa všelijakých hračiek.

Zvukové nahrávky a videonahrávky boli vyhotovené, ako sme už uviedli, v prostredí základných a materských škôl v Prešove. V každej z troch vekových kategórií – 4-, 6-, a 8-ročných bolo vyhotovených 30 nahrávok detí.

Nahrávky sme prepisovali metodikou CHAT v systéme CHILDES (<http://childes.psy.cmu.edu/>), čím je metodika zaznamenávania a transkripcie dát koherentná so spomínaným výskumným projektom Vývin reči slovensky hovoriacich detí.

Každý zaznamenaný príbeh bol kategorizovaný podľa vekovej kategórie dieťaťa a stupňa koherencie v texte, pričom koherenciu chápeme ako súvislosť, spojitosť textu, ktorá sa udržuje prostredníctvom témy, časovej, priestorovej alebo logickej následnosti častí textu. Formálne sa vyjadruje pomocou nadväzovacích prostriedkov, napr. deiktických zámen, číselných ukazovateľov poradia, pomocou kategoriálnych ukazovateľov miesta, času a pod. (porov. Mistrík, 1989, s. 284 - 303).

Realizačná fáza výskumu prebiehala od februára 2005 do decembra 2009. V časovom období od februára do marca 2005 sme začali realizovať prvé audionahrávky štvorročných detí v prostredí troch prešovských materských škôl. V troch prešovských základných školách sme v čase od septembra do októbra 2005 realizovali audio- a videonahrávky šesťročných detí a v čase od septembra do októbra 2006 audio- a videonahrávky osemročných detí. V rokoch 2006/2007 sa vykonala transkripcia nahrávok. V období rokov 2008/2009 sme získaný materiál analyzovali a komparovali analyzované súbory z vývinového hľadiska.

2. Výsledky výskumu

Teoretickou bázou na skúmanie textovej koherencie detských naratív sa nám stali východiská viacerých lingvistov. Pri uvažovaní o izotopických vzťahoch a tematických postupnostiach v detských naratívach vychádzame z téz predstaviteľa českej lingvistickej školy, Františka Daneša. Analýza naratív z aspektu slohových postupov sa opiera o známu klasifikáciu Jozefa Mistříka. V anglosaskej lingvistickej literatúre sme sa zamerali jednak na teóriu J. Heathovej, ktorá sa zaoberá typmi detských naratív, a jednak na teoretické východiská S. McLaughlinovej, ktorá si všima stupne detských naratív. Do kategórií detských naratív klasifikujeme detské komunikáty podľa N. Steinovej. Prostredníctvom členenia N. Svozilovej sme v práci uviedli typy a frekvenciu spojok i ďalších konektívnych prostriedkov v detských naratívach.

Podľa očakávaní dosahovali štvorročné deti v porovnaní s ďalšími vekovými kategóriami najnižšie priemerné výsledky. Čo sa týka **izotopických vzťahov**, v množine vzťahov založených na úplnej identite predmetov reči, dosiahli všetky vekové kategórie najvyššiu frekvenciu v opakovaní toho istého pomenovania. Najvyššiu priemernú hodnotu dosahovali 6-roční 42,76 (aj v iných kategóriách izotopických vzťahov a tematických postupností), potom 8-roční 26,46 a najmenej 4-roční 16,6.³ Ďalšie porovnávané javy: pronominalizácia, elipsa, synonymické pomenovania, proprium – apelatívum, hyponymum (al. kohyponymá) (K1)⁴ – hyperonymum + identifikátor (K2), hyperonymum (K1) – hyponymum + identifikátor (K2), obrazné pomenovanie dosahovali u všetkých vekových kategórií priemerný výsledok opakovania v rozmedzí 0 – 11,96 (porov. Tab. č. 1, 2). V množine vzťahov založených na čiastočnej identite predmetu reči, dosiahli priemerný výsledok vo vzťahu hyperoseméma – hyposeméma 0,83 – 2,16, vo vzťahu hyposeméma – hyperoseméma 0,43 – 0,86. Z uvedeného je možné konštatovať, že úroveň ovládania týchto už pravdepodobne pre deti komplikovanejších jazykových javov je nízka, ale v skúmaných naratívach charakteristická pre dané vekové kategórie (porov. Tab. č. 3).

Vzťahy založené na úplnej identite predmetov reči			
	<i>štvorročné</i>	<i>šesťročné</i>	<i>osemročné</i>
opakovanie toho istého pomenovania	498	1283	794
pronominalizácia	70	359	324
elipsa	30	95	128
synonymické pomenovania	2	19	5

Tabuľka č. 1

Vzťahy založené na úplnej identite predmetov reči vyjadrené substitúciou			
Substitúcia	<i>štvorročné</i>	<i>šesťročné</i>	<i>osemročné</i>
1. substitúcia sa opiera hlavne o hierarchickú štruktúru pomenovacieho ("lexikálneho") systému			
proprium - apelatívum	1	5	0
vzťahy hyponymicko-hyperonymické (resp. kohyponymické)			

³ Príčinu takýchto výsledkov vidíme v zložení vzorky 6-ročných. U štyroch 6-ročných detí sme zaznamenali zvýšenú naračnú aktivitu oproti ostatným (aj 8-ročným) deťom.

⁴ Skratka K znamená komponent.

- hyponymum (al. kohyponymá) (K1) - hyperonymum + identifikátor (K2)	0	1	2
- hyperonymum (K1) - hyponymum + identifikátor (K2)	0	5	2
2. substitúcia sa neopiera o hierarchickú štruktúru pomenovacieho ("lexikálneho") systému			
obrazné pomenovaie	0	0	0
K2 motivovaný kontextom	0	0	0

Tabuľka č. 2

Vzťahy založené na čiastočnej identite predmetov reči			
	<i>štvorročné</i>	<i>šesťročné</i>	<i>osemročné</i>
hyperoseméma (K1) – hyposeméma (resp. kohyposesemémy) (K2)	25	65	42
hyposeméma (resp. kohyposesemémy) (K1) - hyperoseméma (K2)	13	16	26

Tabuľka č. 3

Súvislosti medzi tematicko-rematickou štruktúrou, teda aj významové súvislosti medzi textovými jednotkami si deti pravdepodobne ešte málo uvedomovali. Skúmali sme túto škálu **tematických postupností**: nadväzná tematizácia rémy, nadväzná derivačná tematizácia rémy, nadväzná tematizácia výpovede, tematická postupnosť s priebežnou témou, tematická postupnosť s deriváciou priebežnej témy, tematická postupnosť s témou derivovanou z hypertémy, tematická postupnosť so zhrňujúcou témou. Vo všetkých deti dosiahli nízku priemernú frekvenciu opakovania 0 – 1,7. Z toho vyplýva, že deti ešte nevedeli uplatniť tematické nadväzovanie opierajúce sa o významové súvislosti medzi textovými jednotkami a o lexikálnosémantickú kohéziu, ktoré posilňujú vnútornú súvislosť textu. V mizivom percente si teda zvolili za tému výpovede takú sémantickú zložku, ktorá bola nejakým spôsobom obsiahnutá v predchádzajúcom kontexte (porov. Tab. č. 4).

Tematické postupnosti			
	<i>štvorročné</i>	<i>šesťročné</i>	<i>osemročné</i>
1.a, nadväzná tematizácia rémy	8	11	1
1.b, nadväzná derivačná tematizácia rémy	0	1	0
2. nadväzná tematizácia výpovede	0	0	0
3.a, tematická postupnosť s priebežnou témou	16	13	10
3.b, tematická postupnosť s deriváciou priebežnej témy	0	0	0

4. tematická postupnosť s témou derivovanou z hypertémy	0	0	0
5. tematická postupnosť so zhrňujúcou témou	16	51	47

Tabuľka č.4

Charakteristické **vlastnosti slohového postupu** boli pre nás potvrdením postulovanej hypotézy, že už v ranom veku si deti dokážu uvedomiť a následne použiť charakteristické črty rozprávania. Výsledky dosiahnutej kohéznosti, explikatívnosti, sukcesívnosti, aktualizovanosti a subjektívnosti v jednotlivých naratívach sa blížili k bežnej rečovej produkcii dospelých komunikačných partnerov rozprávajúcich „príbeh“, resp. naratívum. Hoci deti nevyužívali v naratívach v plnej miere tematické postupnosti, pomáhali si inými prostriedkami. Na vyjadrenie časových postupností, tvorenie epickej šírky textu, príčinných, dôsledkových a mnohých iných vzťahov, na uvádzanie replík (v kombinácii s menom protagonistu) v dialógoch a pod. používali veľké množstvo spojok a ďalších konektívnych prostriedkov. Najmä spojky a konektíva (samozrejme aj iné jazykové prostriedky) sa teda stali akousi substitúciou za iné, vyššie spomínané (izotopické vzťahy a tematické postupnosti), pre deti komplikovanejšie aspekty aktuálneho členenia a textovej kohézie.

V **typoch naratív** sa na vysvetľovanie, resp. objasňovanie udalosti („accounts“) zameralo 22 detí, rozprávanie príbehu („stories“) sme zachytili u 8 detí. Postupne sa tento pomer v jednotlivých vekových kategóriách zvyšoval v prospech rozprávania príbehu. U 8-ročných sa už objavilo vysvetľovanie udalosti len v 10 prípadoch, ostatné deti tvorili typ rozprávania príbehu „stories“ (porov. Tab. č. 5).

Typy naratív	veková kategória detí		
	štvorročné	šesťročné	osemročné
rozprávanie prežitej skúsenosti ("recounts")	0	0	0
plánovanie udalosti ("eventcast")	0	0	0
vysvetľovanie, resp. objasňovanie udalosti ("accounts")	22	13	10
rozprávanie príbehu ("stories")	8	17	20

Tabuľka č.5

U štvorročných boli zaznamenané 3 **stupne naratív**. Protonarátiva u 4 detí, jednoduché narátiva u 19 a pravé narátiva až u 7 detí. Protonarátiva by sa už nemali u 4-ročných objavovať, ale aj v iných (zahraničných i domácich) výskumoch sa objavili podobné výsledky. Pravdepodobne majú spomínané deti oneskorený rečový vývin, resp. ich rečovú produkciu spôsobili spomínané subjektívne faktory. Najväčší počet jednoduchých naratív sme očakávali, keďže sa začínajú objavovať práve v tomto veku – produkovali ich takmer 2 tretiny detí. Príbehy v istej logickej a časovej následnosti s vyznačením začiatku a konca príbehu dokázalo koncipovať 7 detí. 6-roční tvorili už len jednoduché narátiva (11 detí) a pravé narátiva (19 detí). U 8-ročných sa objavilo už len 9 jednoduchých naratív, ale 21 pravých naratív (porov. Tab. č. 6).

Stupne naratív	veková kategória detí		
	štvorročné	šesťročné	osemročné
protonarátiva - nakopenie ("heaps")	1	0	0
protonarátiva - reťazenie ("chaining")	3	0	0
jednoduché narátiva ("primitive naratives")	19	11	9
pravé narátiva	7	19	21

Tabuľka č. 6

Narátiva sme triedili aj podľa klasifikácie N. Steinovej do piatich spomínaných kategórií. Štvorročné deti vytvárali jednoduchšie príbehy bez štruktúry, opisné a jednoduché sekvencie. Vo vyššom veku časovo-príčinná súdržnosť narastala (porov. Tab. č. 7). Zvyšovala sa schopnosť vytvoriť a povedať vymyslený príbeh. Tiež zapájali do príbehu viac postáv. Boli schopné tvoriť rozprávanie s prepojenými epizódami, dokázali sumarizovať ciele v rade fiktívnych udalostí. Dokázali rozlíšiť, ktorá epizóda je v príbehu najdôležitejšia – s ohľadom na cieľ rozprávania – pointu. Deti pri vyššej úrovni vývinového štádia uplatňovali aj prvky z predchádzajúcich štádií. Pri narácií teda šesťročné deti, tak ako štvorročné, využívali prvky priamo späté s jadrom témy koncepcne. Medzi jednotlivými prvkami rozprávania boli vyjadrované vzťahy medzi hodnotovými kvalitami alebo pocitmi (napr. dobro, zlo, osamelosť) a prvkami, ktoré s nimi očividne súvisia. Tiež sa dá pozorovať aj základná schopnosť posudzovania a dedukovania informácií (porov. S. Fečková-Kapalková, s. 91 - 95).

Kategórie naratív	veková kategória detí		
	štvorročné	šesťročné	osemročné
príbeh bez štruktúry	4	1	0
opisná sekvencia	0	0	0
jednoduchá časová sekvencia	3	0	0
reaktívna sekvencia	16	12	10
sekvencia s pointou vzťahujúca sa na účastníka príbehu	7	17	20

Tabuľka č. 7

Deti vyjadrovali aj skrátené príčinné reťazce pomocou parataktických a hypotaktických spojok i ďalších spájacích výrazov. Najmenej spojok používali 4-ročné deti. U 6- a 8-ročných detí bola frekvencia spojok na približne rovnakej úrovni. Predpokladaným zistením bolo, že spojka „a“ je v detskej rečovej produkcii najfrekvencovanejšia vo všetkých vekových kategóriách. Jej výskyt je oproti ostatným typom spojok niekoľkonásobný, čo potvrdzuje jej dominantnosť vo vyjadrovaní detí. Výraznú prevahu mala vo vzťahoch subordinácie typická podrad'ovacia spojka „že“. Najvyššia frekvencia jej používania sa výrazne prejavila vo všetkých vekových kategóriách. Dá sa teda

konštatovať, že detská reč z tohto pohľadu presne kopíruje reč dospelých komunikantov a tým potvrdzuje osvojovanie si všeobecných jazykových pravidiel už v ranom veku.

3. Záver

Ako vyplynulo z výsledkov výskumu, vývin reči po slovensky i po anglicky hovoriacich detí má veľa spoločných črt. Tím N. Steinovej pozoroval vývin tendencií detských naratívnych textových štruktúr vzhľadom na tri vekové kategórie. Deti zaznamenali s pribúdajúcim vekom pozitívny posun v jednotlivých kategóriách naratív. Náš výskum sa tiež orientoval na ovládanie jednotlivých kategórií vo vzťahu k veku dieťaťa. Je možné skonštatovať, že výsledky po anglicky i po slovensky hovoriacich detí sú takmer totožné, majú vo vzťahu k rečovej ontogenéze ascendentnú povahu a naozaj nezáleží na type používaného materinského jazyka⁵.

Literatura:

- BAMBERG, M. 1997. *Narrative Development: six approaches*. Mahwah, NJ : Erlbaum, 1997. 278 s.
- DANEŠ, F. et al. 1987. *Mluvnice češtiny 3*. Praha : Academia nakladatelství Československé akademie věd, 1987. 748 s.
- FEČKOVÁ-KAPALKOVÁ, S. 2002. *Vytvorenie modelu vývinu jazykových schopností slovensky hovoriacich detí na základe Laheyovej teórie* : dizertačná práca. Bratislava : Pedagogická fakulta Univerzity Komenského, 2002, s. 25 – 28, 56 – 59, 90 – 110.
- GLEASON, B. J. 1997. *The Development of Language*. 4. vyd. Boston : Allyn and Bacon, 1997. s. 406 – 411.
- KARMILOFF, K. – KARMILOFF-SMITH, A. 2001. *Pathways to language*. London : Library of Congress Cataloging-in-Publication Data, 2001. 257 s.
- KLIMOVIČ, M. 2010. *Tvorivé písanie v mladšom školskom veku*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2010. 172 s.
- LAHEY, M. 1988. *Language Disorders and Language Development*. 2. vyd. New York : Macmillan Publishing Company, 1988. 535 s.
- LIPTÁKOVÁ, L. 2004. Detská rečová kreativita – predpoklad a cieľ komunikačného vyučovania slovenského jazyka. In *Studia Philologica. Annus XII. Acta Facultatis Studiorum Humanitatis et Naturae Universitatis Presoviensis*. Prešov, 2004. ISBN 80-8068-326-3, s. 154 – 163.
- McLAUGHLIN, S. 1998. *Introduction to Language Development*. 1. vyd. San Diego : Singular Publishing Group, Inc., 1998. s. 285 – 290.
- MISTRÍK, J. 1989. *Štylistika*. 3. vyd. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1989. s. 271 – 313, 339 – 370.
- OWENS, R. 1996. *Language Development, An Introduction*. 4. vyd. New York : Allyn and Bacon, 1996. 544 s. ISBN 0-02-390191-8.
- SLANČOVÁ, D. 2008. Východiská výskumu detskej reči v slovenčine. In *Štúdie o detskej reči : Jazykovedný zborník 23. Acta Facultatis Philosophicae Universitatis Presoviensis*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2008. ISBN 978-80-8068-701-4, s. 10 – 28.
- ZAJACOVÁ, S. 2005. Narácia detí predškolského veku. In *Slovo o slove : Zborník Katedry komunikačnej a literárnej výchovy PF PU*. 11. Prešov, 2005. ISBN 80-8068-362-X, s. 73 – 83.

⁵ Práca nevyčerpáva celú problematiku vývinu naratívnych textových štruktúr. Otvára ďalšie čiastkové problémy, ktorých analýza môže slúžiť ako východisko na ich ďalšie skúmanie.

DEVELOPMENT OF NARRATIVE TEXT STRUCTURES IN CHILDREN'S SPEECH (CONCLUSIONS OF RESEARCH)

Summary:

The presented thesis focuses on the development of narrative text structures in children's speech. Studying children's narratives concerns several interesting aspects. The primary reason is the effort to deal with this area from the linguistic viewpoint with the secondary aim of providing other scholarly disciplines (in this case especially speech therapy) with the outcomes of exact research. When studying narratives, the research was focused on their types, degrees, categories, structure, cohesion, the way of their construction, the use of typical connective devices, with regard to development. The same methodological approach as the one used by N. Stein's team was applied – by means of semi-experimental controlled interviews recordings were acquired, which were then transcribed and analysed. The children were placed in three age groups – 4-, 6- and 8-year olds.

Key words:

narratology, semi-experimental controlled interview, text macro-strategies, narrative structure development in children's speech

Kontaktní adresa:

Mgr. Petra Harčaričková, Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Ul. 17. novembra 15, 081 16 Prešov, Slovenská republika, pharcar@unipo.sk, 0042151/75 70 560